UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (toinen jaosto)

21 päivänä joulukuuta 2011 *

Asiassa C-507/10,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Tribunale di Firenzen (Italia) tutkintatuomari on esittänyt 8.10.2010 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 25.10.2010, saadakseen ennakkoratkaisun rikosasiassa

X,

Y:n

osallistuessa asian käsittelyyn,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja J. N. Cunha Rodrigues (esittelevä tuomari) sekä tuomarit U. Lõhmus, A. Rosas, A. Ó Caoimh ja A. Arabadjiev,

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

julkisasiamies: P. Cruz Villalón,
kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– X, edustajanaan avvocato F. Bagattini,

– Y, edustajinaan avvocato G. Vitiello ja avvocato G. Paloscia,

– Italian hallitus, asiamiehenään G. Palmieri, avustajanaan avvocato dello Stato F. Arena,

– Saksan hallitus, asiamiehenään T. Henze,

– Irlanti, asiamiehenään D. O'Hagan,

– Alankomaiden hallitus, asiamiehinään C. Wissels ja M. de Ree,

– Euroopan komissio, asiamiehinään D. Recchia ja R. Troosters,

kuultuaan julkisasiamiehen 20.10.2011 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee uhrin asemasta rikosoikeudenkäyntimenettelyissä 15.3.2001 tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2001/220/YOS (EYVL L 82, s. 1; jäljempänä puitepäätös) 2, 3 ja 8 artiklan tulkintaa.

2 Pyyntö on esitetty X:ää vastaan käytävässä rikosoikeudenkäynnissä, jossa häntä syytetään alaikäisen tyttärensä Y:n seksuaalisesta hyväksikäytöstä.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Puitepäätös

3 Puitepäätöksen 1 artiklan a kohdan mukaan ”uhrilla” tarkoitetaan ”luonnollista henkilöä, joka on kärsinyt vahinkoa, mukaan lukien fyysinen tai henkinen vaurio, henkinen kärsimys tai taloudelliset menetykset sellaisista teoista tai laiminlyönneistä, jotka ovat vastoin jäsenvaltion rikoslakia”.

4 Puitepäätöksen 2 artiklassa, jonka otsikko on ”Kunnioittaminen ja tunnustaminen”, säädetään seuraavaa:

”1. Kunkin jäsenvaltion on annettava uhreille todellinen ja asianmukainen asema rikosoikeudellisessa järjestelmässään. Jäsenvaltion on jatkettava ponnisteluja sen varmistamiseksi, että uhria kohdellaan hänen ihmisarvoaan asianmukaisesti kunnioittaen oikeudenkäynnin aikana ja että uhrin oikeudet ja oikeutetut edut tunnustetaan, erityisesti rikosoikeudenkäynnin osalta.

2. Kunkin jäsenvaltion on varmistettava, että erityisen haavoittuvaiset uhrit voivat saada olosuhteitaan parhaiten vastaavaa erityiskohtelua.”

5 Puitepäätöksen 3 artiklassa, jonka otsikko on ”Kuuleminen ja todisteiden esittäminen”, säädetään seuraavaa:

”Kunkin jäsenvaltion on taattava uhrille mahdollisuus tulla kuulluksi oikeudenkäynnin aikana sekä mahdollisuus toimittaa todisteita.

Kunkin jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että sen viranomaiset kuulustelevat uhria ainoastaan rikosoikeudenkäynnin kannalta tarpeellisessa määrin.”

6 Puitepäätöksen 8 artiklassa, jonka otsikko on ”Oikeus suojeluun”, säädetään seuraavaa:

”1. Kunkin jäsenvaltion on varmistettava riittävä suojelun taso uhrille ja tarvittaessa hänen perheelleen tai vastaavassa asemassa oleville henkilöille erityisesti heidän turvallisuutensa ja yksityisyytensä suojelemiseksi silloin, kun toimivaltaiset viranomaiset katsovat, että on olemassa vakava kostotoimien uhka tai selviä viitteitä siitä, että heidän yksityisyyttään aiotaan tarkoituksellisesti ja vakavalla tavalla häiritä.

2. Tämän vuoksi kunkin jäsenvaltion on varmistettava tarvittaessa asianmukainen mahdollisuus uhrin, hänen perheensä tai perheenjäsentä vastaavassa asemassa olevien henkilöiden yksityisyyden ja henkilön suojeluun oikeuskäsittelyn yhteydessä, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 4 kohdan soveltamista.

3. Kunkin jäsenvaltion on lisäksi varmistettava, että uhri ja rikoksentekijä voidaan pitää erillään tuomioistuimen tiloissa, paitsi jos rikosoikeudenkäynti sitä edellyttää. Tämän vuoksi kunkin jäsenvaltion on tarvittaessa luotava vähitellen omat odotustilat uhreja varten tuomioistuimen tiloihin.

4. Kunkin jäsenvaltion on kaikkia asianmukaisia, kansallisen lainsäädännön perusperiaatteiden kanssa yhdenmukaisia keinoja käyttämällä huolehdittava, että kun uhreja ja erityisesti haavoittuvimpia uhreja on suojeltava julkisessa oikeudenkäynnissä todistamisen seurauksilta, nämä saavat tuomioistuimen tekemällä päätöksellä todistaa olosuhteissa, joissa tämä tavoite voidaan toteuttaa."

Kansallinen lainsäädäntö

7 Rikosprosessilain (jäljempänä CPP) V osastossa, jonka otsikko on "Esitutkinta ja valmisteleva istunto", olevan 392 §:n 1 bis momentissa säädetään seuraavaa:

"Rikoslain – – 609 quater – – §:ssä tarkoitettuja rikoksia koskevissa oikeudenkäynneissä sekä virallinen syyttäjä, viran puolesta tai uhrin pyynnöstä, että rikostutkinnan kohteena oleva henkilö voivat pyytää, että alaikäisen tai asianomistajana olevan täysikäisen henkilön todistajanlausunto otetaan vastaan erillisessä todistelumenettelyssä myös muissa kuin 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa."

8 CPP:n 394 §:ssä säädetään seuraavaa:

"1. Asianomistaja voi pyytää virallista syyttäjää toimittamaan pääkäsittelystä erillisen todistelumenettelyn.

2. Ellei virallinen syyttäjä hyväksy pyyntöä, sen on annettava tästä perusteltu päätös, joka annetaan tiedoksi asianomistajalle."

9 CPP:n 398 §:n 5 bis momentissa säädetään seuraavaa:

”Tutkinnassa, joka koskee rikoslain – – 609 quater §:ssä tarkoitettuja rikoksia ja joissa alaikäisiä on tarpeen kuulla todistajina, tuomioistuin voi 2 momentissa tarkoitetulla määräyksellä vahvistaa paikan, ajankohdan ja erityiset menettelytavat todistelun vastaanottamiseksi erillisessä menettelyssä, jos se on alaikäisen kannalta tarpeen ja asianmukaista. Tällöin kuuleminen voidaan suorittaa muualla kuin oikeustalossa, esimerkiksi tähän tarkoitukseen erityisesti varatuissa tiloissa tai sellaisten puuttuessa kuultavan kotona. Todistajanlausunnot on tallennettava kokonaisuudessaan äänityslaitteiden tai audiovisuaalisten laitteiden avulla. Milloin nauhoituslaitteita tai teknistä henkilökuntaa ei ole saatavilla, tuomioistuin voi käyttää asiantuntijoita tai teknisiä avustajia. Todistajankuulustelusta on lisäksi pöytäkirjattava yhteenveto. Äänitykset puretaan nauhalta vain asianosaisen vaatimuksesta.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

10 Ennakkoratkaisupyynnöstä käy ilmi Z:n tehneen rikosilmoituksen, jossa hän väittää X:n syyllistyneen vuonna 2007 toistuvasti tuolloin viisivuotiaan tyttärensä Y:n seksuaaliseen hyväksikäyttöön, josta määrätään rangaistus rikoslain 609 quater §:n sekä 81 §:n ja sitä seuraavien pykälien mukaisesti.

11 Rikosilmoituksen johdosta aloitettiin esitutkinta, jonka aikana psykologian ja pediatrian asiantuntijat kuulivat Y:tä useita kertoja. Näiden toimenpiteiden jälkeen virallinen syyttäjä päätti 8.5.2008 luopua toimenpiteistä ja esitti tätä koskevan pyynnön.

12 Y oli vastustanut kyseistä pyyntöä, minkä vuoksi esitutkinnasta vastaava tuomari oli määrännyt sovellettavien menettelysääntöjen mukaisesti pidettäväksi erityisen istunnon (udienza in camera di consiglio), jossa yleisön läsnäolo ei ole sallittu ja jossa asianosaiset voivat ilmaista näkemyksensä pyynnön perusteista ja pyytää tarvittaessa lisätutkinnan toimittamista tai mahdollisesti asian siirtämistä pääkäsittelyyn. Kyseisessä istunnossa Y pyysi CPP:n 394 §:n mukaisesti viralliselta syyttäjältä, että häntä kuultaisiin todistajana pääkäsittelystä erillisessä menettelyssä, jossa todistelu otetaan vastaan etukäteen ja jota kutsuttiin tuolloin incidente probatorio -menettelyksi.

13 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin määräsi, saatuaan virallisen syyttäjän suostumuksen pyyntöön toimittaa tällainen erillinen todistelumenettely, että alaikäistä henkilöä kuullaan CPP:n 398 §:n 5 bis momentin mukaisesti erityisiä menettelymuotoja noudattaen. Y ilmoitti kyseisessä menettelyssä joutuneensa isänsä seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi.

14 Corte suprema di cassazione kumosi 27.5.2010 ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen päätöksen toimittaa erillinen todistelumenettely.

15 Virallinen syyttäjä esitti 14.7.2010 uudestaan toimenpiteistä luopumista, ja asianomistaja ilmoitti vastustavansa esitystä.

16 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin määräsi pidettäväksi uuden camera di consiglio -istunnon, jossa Y vaati virallista syyttäjää esittämään uuden pyynnön kuulemisen järjestämisestä erillisessä todistelumenettelyssä. Virallinen syyttäjä ei vastannut vaatimukseen ja esitti uudelleen toimenpiteistä luopumista.

17 Tribunale di Firenzessä esitutkinnasta vastaava tuomari epäilee alaikäisiin CPP:n 392 §:n 1 bis momentin, 394 §:n ja 398 §:n nojalla sovellettavan menettelyn yhteensopivuutta puitepäätöksen 2, 3 ja 8 artiklan kanssa siltä osin kuin kyseinen menettely ei velvoita virallista syyttäjää hyväksymään asianomistajan vaatimusta erillisen todistelumenettelyn toimittamiseksi ja siltä osin kuin se ei anna asianomistajalle

mahdollisuutta hakea muutosta tuomioistuimelta päätökseen, jolla virallinen syyttäjä on kieltäytynyt hyväksymästä asianomistajan vaatimusta, ja se on päättänyt tämän johdosta lykätä asian ratkaisua pyytääkseen unionin tuomioistuinta lausumaan mainittujen puitepäätöksen artiklojen sisältämien vaatimusten ulottuvuudesta.

Unionin tuomioistuimen toimivalta

18 Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen liitteenä olevan, siirtymämääräyksistä tehdyn pöytäkirjan N:o 36 9 artiklan mukaan puitepäätöksen, joka on tehty Euroopan unionista tehdyn sopimuksen VI osaston perusteella ennen Lissabonin sopimuksen voimaantuloa, oikeusvaikutukset säilyvät niin kauan kuin puitepäätöstä ei kumota, julisteta mitättömäksi tai muuteta perustamissopimusten nojalla.

19 Lisäksi pöytäkirjan 10 artiklan 1 kohdassa määrätään, että Euroopan unionin tuomioistuimen toimivalta säilyy ennallaan sellaisten poliisiyhteistyön ja rikosasioissa tehtävän oikeudellisen yhteistyön alalla annettujen unionin säädösten osalta, jotka on hyväksytty Euroopan unionista tehdyn sopimuksen VI osaston nojalla ennen Lissabonin sopimuksen voimaantuloa, ja myös silloin, kun se on hyväksytty Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 35 artiklan 2 kohdan nojalla. Pöytäkirjan 10 artiklan 3 kohdan mukaan 1 kohdassa mainitun siirtymätoimenpiteen noudattaminen lakkaa viiden vuoden kuluttua Lissabonin sopimuksen voimaantulopäivästä 1.12.2009.

20 Amsterdamin sopimuksen voimaantulopäivästä annetusta ilmoituksesta, joka julkaistiin Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä 1.5.1999 (EYVL L 114, s. 56), käy ilmi, että Italian tasavalta on antanut EU 35 artiklan 2 kohdan nojalla julistuksen, jolla se hyväksyi unionin tuomioistuimen toimivallan antaa ratkaisuja EU 35 artiklassa tarkoitettujen toimien pätevyydestä tai tulkinnasta kyseisen artiklan 3 kohdan b alakohdan mukaisesti.

21 Niin ikään on riidatonta, että puitepäätös, joka perustuu EU 31 ja EU 34 artiklaan, kuuluu EU 35 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuihin toimiin, joista unionin tuomioistuin voi antaa ennakkoratkaisun, eikä asiassa ole kiistetty sitä, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa oikeudenkäynnissä toimivaa tutkintatuomaria on pidettävä EU 35 artiklassa tarkoitettuna jäsenvaltion tuomioistuimena (ks. mm. asia C-467/05, Dell'Orto, tuomio 28.6.2007, Kok., s. I-5557, 35 kohta).

22 Esitettyihin kysymyksiin on näin ollen vastattava.

Ennakkoratkaisukysymykset

23 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin haluaa kysymyksillään vastauksen siihen, onko puitepäätöksen 2, 3 ja 8 artiklaa tulkittava siten, että ne ovat esteenä CPP:n 392 §:n 1 bis momentin, 398 §:n 5 bis momentin ja 394 §:n kaltaisille kansallisille säännöksille, joissa virallista syyttäjää ei yhtäältä velvoiteta pyytämään asiaa käsittelevältä tuomioistuimelta, että se antaisi erityisen haavoittuvalle uhrille mahdollisuuden tulla kuulluksi ja antaa todistajanlausuntonsa erillisessä todistelumenettelyssä, joka toimitetaan rikosoikeudenkäynnin tutkintavaiheessa, eikä toisaalta anneta tälle uhrille oikeutta hakea muutosta tuomioistuimelta päätökseen, jolla virallinen syyttäjä on hylännyt hänen pyyntönsä tulla kuulluksi ja antaa todistajanlausuntonsa tällaisessa menettelyssä.

24 Puitepäätöksen 3 artiklan mukaan kunkin jäsenvaltion on taattava kaikille uhreille mahdollisuus tulla kuulluksi oikeudenkäynnin aikana ja toimittaa todisteita sekä toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että jäsenvaltion viranomaiset kuulustelevat uhria ainoastaan rikosoikeudenkäynnin kannalta tarpeellisessa määrin.

25 Puitepäätöksen 2 artiklassa ja 8 artiklan 4 kohdassa jäsenvaltiot velvoitetaan ponnistuksiin sen varmistamiseksi, että uhria kohdellaan hänen ihmisarvoaan asianmukaisesti kunnioittaen oikeudenkäynnin aikana ja että erityisen haavoittuvat uhrit voivat saada olosuhteitaan parhaiten vastaavaa erityiskohtelua, ja kaikkia asianmukaisia, kansallisen lainsäädännön perusperiaatteiden kanssa yhdenmukaisia keinoja käyttämällä huolehtimaan, että kun uhreja ja erityisesti haavoittuvimpia uhreja on suojeltava julkisessa oikeudenkäynnissä todistamisen seurauksilta, nämä saavat tuomioistuimen tekemällä päätöksellä todistaa olosuhteissa, joissa tämä tavoite voidaan toteuttaa.

26 Vaikka puitepäätöksessä ei määritellä sen 2 artiklan 2 kohdassa ja 8 artiklan 4 kohdassa mainittua uhrin haavoittuvuuden käsitettä, kiistää ei voida sitä, että silloin, kun pikkulapsi väittää – kuten nyt pääasiassa – joutuneensa toistuvasti isänsä seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi, on ilmiselvää, että tällaiseen lapseen voidaan juuri ikänsä sekä niiden rikollisten tekojen luonteen, vakavuuden ja niistä aiheutuvien seurausten vuoksi, joiden uhriksi hän katsoo joutuneensa, soveltaa tätä luonnehdintaa, jotta hän voisi näin saada puitepäätöksen edellä mainituissa määräyksissä edellytettyä suojaa (ks. vastaavasti asia C-105/03, Pupino, tuomio 16.6.2005, Kok., s. I-5285, 53 kohta).

27 Yhdessäkään ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mainitsemista kolmesta puitepäätöksen säännöksessä ei säädetä konkreettisista menettelytavoista niiden sisältämien tavoitteiden toteuttamiseksi, eli sen takaamiseksi, että jokaista uhria kohdellaan ”hänen ihmisarvoaan asianmukaisesti kunnioittaen”, että heillä on ”mahdollisuus tulla kuulluksi” oikeudenkäynnin aikana sekä ”mahdollisuus toimittaa todisteita”, että uhreja ”kuulustellaan ainoastaan rikosoikeudenkäynnin kannalta tarpeellisessa määrin”, että ”erityisen haavoittuvaiset uhrit” voivat saada ”olosuhteitaan parhaiten vastaavaa erityiskohtelua” ja että tällaisia uhreja suojellaan ”julkisessa oikeudenkäynnissä todistamisen seurauksilta” huolehtimalla ”kaikkia asianmukaisia, kansallisen lainsäädännön perusperiaatteiden kanssa yhdenmukaisia keinoja käyttämällä” siitä, että nämä saavat ”tuomioistuimen tekemällä päätöksellä todistaa olosuhteissa, joissa tämä tavoite voidaan toteuttaa” (ks. vastaavasti, em. asia Pupino, tuomion 54 kohta).

28 Koska puitepäätöksen säännökset eivät ole tämän yksityiskohtaisempia, voidaan EU 34 artiklan, jossa kansallisille toimielimille jätetään toimivalta valita muoto ja tarvittavat keinot puitepäätöksillä tavoitellun tuloksen saavuttamiseksi, perusteella todeta, että puitepäätöksessä jätetään kansallisille viranomaisille laaja harkintavalta sen osalta, miten sillä asetetut tavoitteet konkreettisesti toteutetaan (ks. vastaavasti asia C-404/07, Katz, tuomio 9.10.2008, Kok., s. I-7607, 46 kohta; asia C-205/09, Eredics ja Sápi, 21.10.2010, Kok., s. I-10231, 37 ja 38 kohta ja yhdistetyt asiat C-483/09 ja C-1/10, Gueye ja Salmerón Sánchez, tuomio 15.9.2011, Kok., s. I-8263, 57, 72 ja 74 kohta).

29 Pääasiassa kyseessä olevan lainsäädännön mukaan esitutkinnan aikana annettu todistajanlausunto on yleensä toistettava pääkäsittelyssä, jotta se saa todisteen arvon kaikkine vaikutuksineen. Tietyissä tapauksissa on kuitenkin mahdollista antaa tällainen lausunto yhden ainoan kerran esitutkinnan aikana siten, että todistusarvo on sama mutta menettelytapa on toinen kuin julkisessa oikeudenkäynnissä (ks. em. asia Pupino, tuomion 55 kohta).

30 Oikeuskäytännössä on tämän lainsäädännön osalta todettu, että niiden tavoitteiden toteuttaminen, joihin edellä mainituilla puitepäätöksen säännöksillä pyritään, edellyttää, että kansallisella tuomioistuimella on mahdollisuus erityisen haavoittuvaisten uhrien kyseessä ollessa soveltaa Italian oikeudessa säädettyä etukäteen toimitettavan erillisen todistelumenettelyn kaltaista erityistä menettelyä sekä niin ikään siinä säädettyä todistelua koskevia erityisiä menettelytapoja, jos tämä menettely vastaa parhaiten uhrien olosuhteisiin ja jos se on tarpeen, jotta vältetään todisteiden häviäminen, jotta kuulusteluja toistetaan mahdollisimman vähän ja jotta vältetään julkisessa oikeudenkäynnissä todistamisesta näille uhreille aiheutuvat haitalliset seuraukset (em. asia Pupino, tuomion 56 kohta).

31 Toisin kuin edellä mainitussa asiassa Pupino, nyt käsiteltävässä pääasiassa kyseessä oleva rikos kuuluu niihin rikoksiin, joiden osalta mainittuun menettelyyn turvautuminen on lähtökohtaisesti mahdollista.

32 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo kuitenkin, että se, ettei viralliseen syyttäjään ole kohdistettu velvoitetta hyväksyä erityisen haavoittuvan uhrin asian esitutkintavaiheessa esittämää vaatimusta pyytää asian käsittelystä vastaavaa tuomaria turvautumaan kyseiseen menettelyyn ja toimittamaan kuulemista laissa säädettyjä erityisiä menettelytapoja noudattaen, ei ole edellä mainittujen puitepäätöksen säännösten mukaista. Tutkintatuomari ei kyseisen tuomioistuimen mukaan voi siinä tapauksessa, että virallinen syyttäjä hylkää vaatimuksen eikä esitutkinnan kohteena oleva henkilö esitä tällaista vaatimusta, turvautua mainittuun menettelyyn, vaikka hän voi toisaalta velvoittaa virallisen syyttäjän muotoilemaan syyteperusteet, joiden nojalla asia voidaan siirtää pääkäsittelyyn syytetyn tuomitsemiseksi.

33 Kuten edellä 27 ja 28 kohdassa on todettu, yhdessäkään niistä kolmesta puitepäätöksen säännöksestä, joihin ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on viitannut, ei säädetä siitä, millä tavoin siinä asetetut tavoitteet on konkreettisesti toteutettava. Näiden säännösten sanamuodon perusteella, ja kun otetaan huomioon EU 34 artikla, kansallisilla viranomaisilla on katsottava olevan laaja harkintavalta toteuttamistapojen valinnassa.

34 Kuten edellä on esitetty, vaikka jäsenvaltioiden on säädettävä erityisistä toimenpiteistä erityisen haavoittuvia uhreja varten, tämä ei välttämättä synnytä näille uhreille oikeutta kaikissa tapauksissa esitutkintavaiheessa toimitettavan erillisen todistelumenettelyn kaltaiseen järjestelyyn puitepäätöksessä asetettujen tavoitteiden toteuttamiseksi.

35 Puitepäätöksen 8 artiklan 4 kohdassa asetetaan jäsenvaltioille erityinen velvoite taata silloin, kun uhreja ja erityisesti haavoittuvimpia uhreja on suojeltava ”julkisessa oikeudenkäynnissä todistamisen seurauksilta”, että ”nämä saavat tuomioistuimen tekemällä päätöksellä todistaa olosuhteissa, joissa tämä tavoite voidaan toteuttaa”, ja tämä ”käyttämällä kaikkia asianmukaisia, kansallisen lainsäädännön perusperiaatteiden kanssa yhdenmukaisia keinoja”.

36 On kuitenkin huomattava, kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 53–58 kohdassa esittänyt, että sen harkintavallan rajoja, joka jäsenvaltioilla on kyseisen tavoitteen toteuttamisessa, ei kuitenkaan ylitetä sellaisella kansallisella lainsäädännöllä, jossa säädetään pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa oikeusjärjestyksessä menettelysäännöksistä, joiden nojalla virallinen syyttäjä päättää, onko uhrin pyyntö turvautua erillisen todistelunmenettelyn kaltaiseen menettelyyn hyväksyttävä.

37 Sen lisäksi, kuten puitepäätöksen johdanto-osan yhdeksännessä perustelukappaleessa on todettu, että puitepäätöksellä ei velvoiteta jäsenvaltioita takaamaan uhreille samanlaista kohtelua kuin oikeudenkäynnin asianosaisille (ks. mm. em. yhdistetyt asiat Gueye ja Salmerón Sánchez, tuomion 53 kohta), sitä, että Italian rikosoikeudessa virallinen syyttäjä päättää, esitetäänkö asiaa käsittelevälle tuomioistuimelle uhrin pyyntö turvautua esitutkintavaiheessa erilliseen todistelumenettelyyn, jolla poiketaan periaatteesta, jonka mukaan todisteet otetaan vastaan pääkäsittelyssä, voidaan pitää loogisena järjestelmässä, jossa virallinen syyttäjä on syytetoimenpiteisiin ryhtymisestä vastaava lainkäyttöelin.

38 Edellä esitetystä seuraa yhtäältä, että pääasiassa kyseessä olevat kansalliset säännökset perustuvat kyseessä olevan jäsenvaltion rikosoikeudellisen järjestelmän perusperiaatteisiin, joita on puitepäätöksen 8 artiklan 4 kohdan mukaan noudatettava. Toisaalta, kun arvioidaan uhrin pyyntöä erillisen todistelumenettelyn käyttämisestä, on otettava huomioon se, että puitepäätöstä on tulkittava perusoikeuksien kunnioittamisen edellyttämällä tavalla. Tämä vaatimus mielessä pitäen kansallisten viranomaisten on taattava kussakin tapauksessa se, että tällainen menettely toimitetaan niin, ettei rikosoikeudenkäynnistä kokonaisuutena tarkastellen tule edellä mainittujen säännösten vastaisesti epäoikeudenmukainen.

39 Vaikka Italian oikeusjärjestyksessä tutkintatuomari voi velvoittaa virallisen syyttäjän nostamaan syytteen tietyssä asiassa siitä huolimatta, että tämä haluaisi luopua toimenpiteistä, tällaisessa tapauksessa virallinen syyttäjä voi ilmeisesti myös aina

tilanteen niin vaatiessa esittää tuomioistuimelle, joka päättää menettelyn jatkamisesta, pyynnön erillisen todistelumenettelyn kaltaisen menettelyn toimittamisesta.

40 Kuten Italian hallitus on esittänyt, silloin kun on kyse pääkäsittelystä toimivaltaisessa tuomioistuimessa ja asia on viety tuomioistuimeen syytetyn tuomitsemiseksi, uhria suojataan useilla CPP:n säännöksillä, joissa säädetään muun muassa asian käsittelemisestä suljetuin ovin ja mahdollisuudesta soveltaa CPP:n 398 §:n 5 bis momenttia eli juuri niitä menettelymuotoja, joita ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin haluaisi sovellettavan esitutkintavaiheessa.

41 Edellä 36 kohdassa tehtyä päätelmää ei horjuta myöskään se, ettei virallisen syyttäjän hylkäävään päätökseen, joka on perusteltava, voida hakea muutosta tuomioistuimelta, sillä tämä johtuu siitä, että kyseessä on järjestelmä, jossa syyttämispäätöksen tekee lähtökohtaisesti virallinen syyttäjä yksin.

42 Kuten oikeuskäytännössä on todettu (ks. mm. em. yhdistetyt asiat Gueye ja Salmerón Sánchez, tuomion 58 ja 59 kohta), puitepäätöksen 3 artiklan ensimmäinen kohta ja 2 artiklan 1 kohta edellyttävät erityisesti sitä, että uhri voi antaa todistajanlausunnon rikosoikeudenkäynnissä ja että tällainen lausunto voidaan ottaa huomioon todisteena. Sen takaamiseksi, että uhri voi todella osallistua rikosoikeudenkäyntiin asianmukaisella tavalla, oikeus tulla kuulluksi edellyttää, että hänelle annetaan paitsi mahdollisuus kuvata objektiivisesti tosiseikkoja myös tilaisuus esittää kantansa.

43 Rikoksen uhrille ei kuitenkaan taata puitepäätöksessä eikä Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklassa (ks. ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn eurooppalaisen yleissopimuksen, joka allekirjoitettiin Roomassa 4.11.1950, 6 artiklan osalta Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio asiassa Asociación

de Víctimas del Terrorismo v. Espanja, 29.3.2001) aloiteoikeutta syytetoimenpiteisiin kolmatta vastaan hänen tuomitsemisekseen.

44 Esitettyihin kysymyksiin on edellä esitetyn perusteella vastattava, että puitepäätöksen 2 ja 3 artiklaa ja 8 artiklan 4 kohtaa on tulkittava siten, että ne eivät ole esteenä CPP:n 392 §:n 1 bis momentin, 398 §:n 5 bis momentin ja 394 §:n kaltaisille kansallisille säännöksille, joissa ei yhtäältä velvoiteta virallista syyttäjää pyytämään asiaa käsittelevältä tuomioistuimelta, että se antaisi erityisen haavoittuvalle uhrille mahdollisuuden tulla kuulluksi ja antaa todistajanlausuntonsa erillisessä todistelumenettelyssä, joka toimitetaan rikosoikeudenkäynnin esitutkintavaiheessa, eikä toisaalta anneta tälle uhrille oikeutta hakea muutosta tuomioistuimelta päätökseen, jolla virallinen syyttäjä on hylännyt hänen pyyntönsä tulla kuulluksi ja antaa todistajanlausuntonsa tällaisessa menettelyssä.

Oikeudenkäyntikulut

45 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (toinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Uhrin asemasta rikosoikeudenkäyntimenettelyissä 15.3.2001 tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2001/220/YOS 2 ja 3 artiklaa ja 8 artiklan 4 kohtaa on tulkittava siten, että ne eivät ole esteenä CPP:n 392 §:n 1 bis momentin, 398 §:n 5

bis momentin ja 394 §:n kaltaisille kansallisille säännöksille, joissa ei yhtäältä velvoiteta virallista syyttäjää pyytämään asiaa käsittelevältä tuomioistuimelta, että se antaisi erityisen haavoittuvalle uhrille mahdollisuuden tulla kuulluksi ja antaa todistajanlausuntonsa erillisessä todistelumenettelyssä, joka toimitetaan rikosoikeudenkäynnin esitutkintavaiheessa, eikä toisaalta anneta tälle uhrille oikeutta hakea muutosta tuomioistuimelta päätökseen, jolla virallinen syyttäjä on hylännyt hänen pyyntönsä tulla kuulluksi ja antaa todistajanlausuntonsa tällaisessa menettelyssä.

Allekirjoitukset